

WOONZORGVISIE HAAKSBERGEN

2024 en verder

Woonzorgvisie Haaksbergen

Dit document is bedoeld om wonen, zorg en welzijn zodanig op elkaar af te stemmen, zodat onze inwoners zo lang mogelijk in hun eigen woning, in hun eigen buurt kunnen blijven wonen. Dit vraagt om voldoende, adequate en passende woon- en zorgvoorzieningen voor kwetsbare inwoners. Dit doel kunnen wij als gemeente niet alleen bereiken. Er zijn meerdere partners in onze gemeente die hierin een rol hebben en die samen met ons willen pakken...

In de ontwerp woonvisie voor Haaksbergen “Goed wonen in Haaksbergen” is reeds aangekondigd dat voor de woonzorgvisie een separate uitwerking werd gemaakt evenals een afwegingskader voor het beoordelen van nieuwe woonzorginitiatieven. Door te kiezen voor een apart traject voor de uitwerking van een woonzorgvisie en uitvoeringsprogramma is het mogelijk om de aandacht meer specifiek te richten op inwoners met ondersteuningsvragen waarbij meer factoren in de leefomgeving van belang zijn.

Veranderend speelveld rond wonen en zorg

Door onder andere de dubbele vergrijzing en extramuralisering (zorg buiten de muren van een instelling organiseren) neemt het aantal kwetsbare inwoners toe, terwijl we tegelijkertijd zien dat steeds minder zorg wordt geboden binnen de muren van zorginstellingen. Dit is niet alleen vanwege het overheidsbeleid. Ook vanwege de veranderende vraag in de samenleving. De voorkeuren van ouderen van nu zijn niet meer hetzelfde als van ouderen van de vorige generatie. Deze veranderingen beperken zich echter niet alleen tot de groep ouderen. Grotendeels dezelfde ontwikkelingen zien we ook terug in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) en de gehandicaptenzorg (GHZ). Daarnaast zijn we als gemeenten sinds 2015 verantwoordelijk voor de ondersteuning voor kinderen en jongeren tot 18 jaar. Een jeugdige die gebruik maakt van een (woon)voorziening uit de Jeugdwet en 18 jaar¹ wordt kan met veel veranderingen te maken krijgen in het vraagstuk van wonen met zorg.

Bij lokale partijen is breed draagvlak voor de op te stellen woonzorgvisie

Door zowel de demografie als hiervoor geschetste ontwikkelingen neemt de vraag naar zorg vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Wet langdurige zorg (Wlz) toe. Dat maakt dat de gemeente én wonen en zorg spelers doelmatig met hun middelen om moeten gaan. Daarom is het nodig dat we goed met deze partijen samenwerken en heldere keuzes in beleid maken, zodat we deze vraagstukken integraal kunnen aanpakken. Om dit mogelijk te maken hebben we in de tweede helft van 2022 in een tweetal werkateliers gezamenlijk

¹ Afhankelijk van de individuele situatie wordt de jeugdhulp verlengd. Dit kan tot 23 jaar.

verkend welke uitdagingen wij vooral in Haaksbergen zien en hoe we hier gezamenlijk een antwoord op kunnen vinden.

Door onderzoek inzicht verkregen welke zaken het meest verbetering behoeven
Voorafgaand aan het eerste werkatelier is een omgevingsanalyse uitgevoerd welke de basis vormde om een goed beeld te krijgen van de opgave die er ligt. De belangrijkste kansen en bedreigingen zijn in onderstaande afbeelding opgenomen.

Kansen en bedreigingen

KANSEN

- Toename ouderen (ook ouderen met pensioen)
- Toename behoefte aan tussenvoorzieningen
- Door extramuralisering & ambulantisering ontstaan steeds meer overeenkomsten tussen behoeften van diverse zorgdoelgroepen
- Domein overstijgend samenwerken rond nieuwe woon-/dienstverleningsconcepten
- Concentratie van zorg-/welzijnsvoorziening i.c.m. samenwerking andere voorzieningen
- Toepassing domotica

BEDREIGINGEN

- Afname 'helpende handen' (mantelzorg, vrijwilligers, arbeidskrachten)
- Weinig pro-actief handelen van ouderen (vraagt maatwerk)
- Kritische consument (cliënt en diens familie)
- Grijs gebied waarvoor niemand zich verantwoordelijk voelt (financiering zorg-/welzijnsinfrastructuur)
- Complexiteit ontwikkeling naar gebouw toe (nimby, schaarste grondstoffen, vertraging bouw)
- Sterk oplopende bouwkosten
- Toekomstige financiering hoge ZZP's (ook scheiden wonen zorg?), effecten?

..... www.haaksbergen.nl

In de omgevingsanalyse zijn verder vraag en aanbod van woningen en voorzieningen in beeld gebracht. We kunnen concluderen dat in Haaksbergen al 15% nultredenwoningen zijn en dat er verder sprake is van een 'relatief aanpasbare bestaande woningvoorraad'. 70% van de woningen in Haaksbergen is aanpasbaar met een maximum aan kosten van €10.000,00. Er is verder een goede sociale steunstructuur en ruime toegang tot welzijnsactiviteiten.

De belangrijkste speerpunten die er uit het onderzoek en de werkateliers naar voren zijn gekomen, zijn:

1. Voldoende aangepaste woningen en behoefte aan (extra) woningen voor specifieke zorgdoelgroepen (zoals beschermd wonen).
2. Aandacht voor een betere betaalbaarheid van woningen voor bepaalde zorgdoelgroepen.
3. Belang van bijeenbrengen van vraag en aanbod en begeleiding bij verhuismogelijkheden (doorstroming faciliteren).
4. Beschikbaar hebben van voldoende en aansluitende 24-uurs zorg.

Voor nadere achtergrondinformatie over de omgevingsanalyse verwijzen we naar bijgevoegd rapport.

Scope visie in Haaksbergen richt zich op reguliere (niet specialistische) zorg

Omdat Haaksbergen een kleine gemeente betreft richten we ons met deze visie vooral op de doelgroep ouderen en mensen met een lichamelijke, geestelijke of verstandelijke beperking. Dan gaat het om mensen die voor hun beperking afhankelijk zijn van extramurale of semi-murale voorzieningen en langdurig zorgafhankelijke cliënten met een psychiatrische diagnose (niet zijnde specialistische GGZ). Mensen die behoefte hebben aan zwaar specialistische zorg zijn afhankelijk van regionale verdeling van voorzieningen. Datzelfde geldt voor aandachtsgroepen² in het kader van het programma “Een thuis voor iedereen”. Voor de visie en spreiding van huisvesting van aandachtsgroepen werkt de gemeente Haaksbergen mee aan een koplopersprogramma van de VNG in de regio Enschede. Daarover verderop meer.

Visie algemeen: op een prettige manier zo lang mogelijk wonen op de plek waar je wilt

Op basis van het onderzoek en de twee werkateliers werd het mogelijk onze visie scherp te krijgen. Allereerst volgt onze algemene visie wat wij met wonen en zorg willen bereiken, daarna wordt op enkele thema's een verdieping gemaakt.

We gaan uit van de principes van Positieve gezondheid en het Leefstijlroer

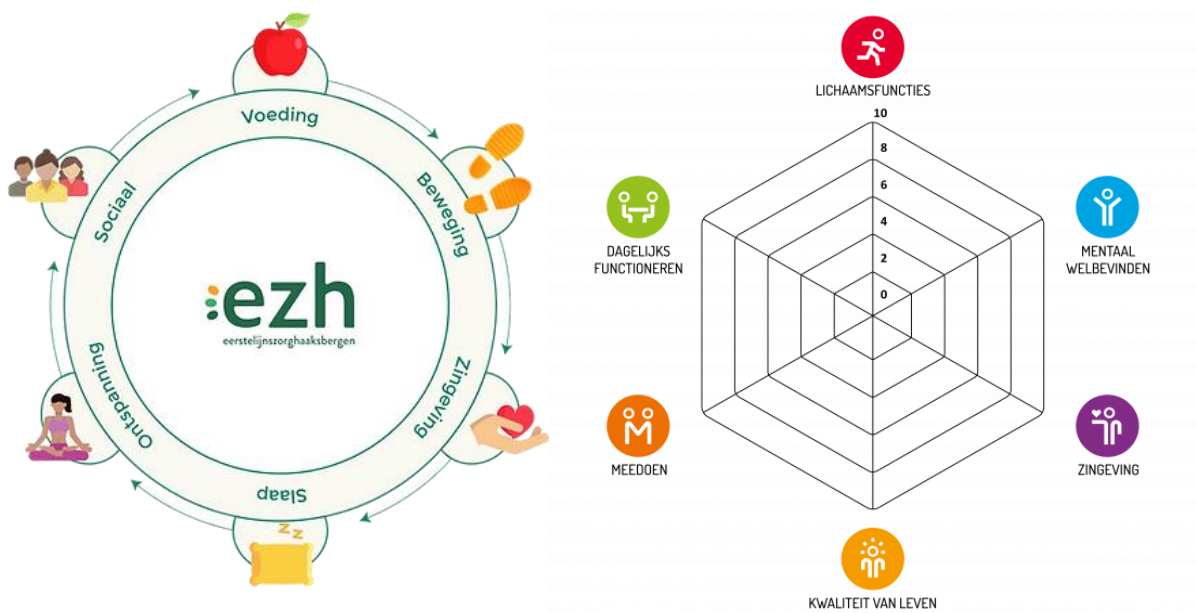
We vinden het belangrijk dat ook mensen met een toenemende zorgvraag en/of kwetsbaarheden een betekenisvol leven kunnen (blijven) leiden en daarbij inzetten op

² Met aandachtsgroepen worden in het programma “Een thuis voor iedereen” bedoeld:

- dak- en thuisloze mensen
- statushouders
- mensen die uitstromen uit een intramurale situatie
- arbeidsmigranten
- uitwonende studenten
- woonwagenbewoners
- mensen met sociale of medische urgentie

preventie. Uit de praktijk blijkt dat het denkkader van positieve gezondheid van Machteld Hubert hier goed bij aansluit. “Gezondheid is niet de afwezigheid van ziekte, maar is het vermogen je aan te passen en je eigen regie te voeren in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven.” Daarbij staat niet centraal wat niet goed gaat, maar wat mensen graag zouden willen veranderen. Door te kijken naar waar iemand van droomt kan diegene gaan doen wat hij belangrijk vindt. Vanuit positieve gezondheid hebben we aandacht voor psychosociale factoren die belangrijk zijn om je prettig te voelen.

In plaats van problematiseren gaat het dus meer om normaliseren. Het gaat om zoveel mogelijk behoud van iemands veerkracht en daardoor om het versterken van wat nog wel mogelijk is. Dat sluit aan bij de werkwijze van de eerstelijnszorg. Zij maken gebruik van het leefstijlroer om het goede gesprek met de patiënt te hebben. Het Leefstijlroer geeft handvatten om de juiste koers te bepalen voor een gezonde leefstijl. Het laat zien dat de patiënt zelf aan het roer staat en kan bijsturen. Zorgprofessionals geven inwoners op deze manier handelingsperspectieven plus houvast en sluiten aan bij de veerkracht van eenieder. Hier gaat een preventieve werking van uit.

Inclusieve samenleving met een goede dekking van algemene voorzieningen

We gaan er in Haaksbergen vanuit dat iedereen kan meedoen. We streven naar een inclusieve samenleving om naar eigen wens mee te kunnen doen en isolatie en eenzaamheid te voorkomen. Kenmerkend voor Haaksbergen is het noaberschap waarbij er veel aandacht is voor de sociale omgeving. Mede daarom geloven we vooral in het streven

naar een goede dekking van algemene voorzieningen. Vitale en minder vitale inwoners komen daar samen en 'kijken naar elkaar om'. Waar dat soms niet meer vanzelf gaat, is het belangrijk dit te faciliteren, want iets dat in onze genen zit, is niet zomaar ineens verdwenen.

We zetten dan ook in op versterking van participatie van inwoners en behoud van inzet van mantelzorgers en vrijwilligers. Een belangrijke voorwaarde om dit te faciliteren is dat alle informatie en advies laagdrempelig en goed toegankelijk is. Waar nodig, ondersteunen we bij het matchen van vraag en aanbod (van geschikte woningen tot en met vrijwilligerswerk).

Ter versterking van de inclusieve samenleving streven we waar mogelijk bij voorzieningen en woongebouwen een mix van doelgroepen na. Dan gaat het bijvoorbeeld om een mix van ouderen, volwassenen en jongeren of ouderen in combinatie met andere doelgroepen uit de langdurige zorg.

Doelmatige inzet van middelen vraagt om actieve samenwerking en keuzes maken

In de zorg- en dienstverlening aan ouderen en mensen met een beperking zijn er 'grijze gebieden' waar formeel geen van de partijen volledige verantwoordelijkheid voor draagt voor de uitvoer ervan. Dan gaat het onder meer om veiligheid en toegankelijkheid van een woning en woonomgeving, het behoud van voorzieningen in de wijk, goede informatieverstrekking, een vangnet buiten kantooruren en preventie. Als gezamenlijke partijen willen we investeren in samenwerking en creatief en doelmatig omgaan met deze grijze gebieden om te voorkomen dat deze anders 'blijven liggen'. In het bijzonder willen we inzetten op preventie en samenwerking tussen vitale voorzieningen. Bijvoorbeeld om in Haaksbergen een beter dekkend netwerk van de onplanbare zorg voor mensen met een beperking of met psychiatrische problematiek te kunnen realiseren.

Gezien onze kleine schaal als gemeente zullen we zorgvuldig om moeten gaan met schaarse middelen. Het huidig aanbod binnen de Wet langdurige zorg (woonzorg), de Wmo en de huisartsen in Haaksbergen is momenteel goed gedekt, echter niet vanzelfsprekend of oneindig. Nieuwe (woon/zorg)initiatieven kunnen daar positief of negatief impact op hebben. Het is belangrijk hier afgewogen mee om te gaan met als doel het voorzieningenniveau wat we nu hebben minimaal te kunnen behouden. Daarnaast is ook de schaarste op de arbeidsmarkt iets om rekening mee te houden. Bijvoorbeeld als het gaat om eventuele keuzes in de mate van concentratie van (geclusterd) wonen.

Een thuis voor iedereen: regionaal afstemmen hoe om te gaan met aandachtsgroepen

Haaksbergen is samen met de andere 7 gemeenten rond Enschede (C-gem regio) als koploperregio betrokken bij het programma 'Een thuis voor iedereen'. Met "Een thuis voor iedereen"; het programma onder de Nationale Woon- en Bouwagenda zet het Rijksbeleid actief in op aandachtsgroepen. Het gaat bijvoorbeeld om mensen die dak- en thuisloos zijn, die uitstromen uit een intramurale (zorg)instelling of detentie, statushouders en mensen met sociale of medische urgentie. Maar er kan ook gedacht worden aan huisvesting arbeidsmigranten, studenten en woonwagenbewoners.

Vaak gaat het om kwetsbare groepen die om het beperkte aantal beschikbare en betaalbare huurwoningen moeten concurreren. In veel situaties gaat het ook gepaard met de nodige ondersteuning en zorg. Zonder een integrale aanpak maken zij daarop maar beperkt kans. We vinden het belangrijk dat 'een thuis voor iedereen' mogelijk wordt gemaakt en dragen daar graag een steentje aan bij. Gezien de specifieke doelgroepen zullen we meedoen in de regionale verkenningen en afstemmen op welke wijze wij hieraan kunnen bijdragen. De sociaal maatschappelijke opgave willen we over de hele gemeente Haaksbergen spreiden. Woonvormen voor aandachtsgroepen kunnen in beginsel overal in Haaksbergen gerealiseerd worden.

Speerpunten

Toegankelijkheid van woningen vraagt afstemming en bewustwording

Bij een aanzienlijk deel van de te realiseren nieuwbouw is het belangrijk vooraf rekening te houden met levensloopgeschiktheid. Bij de woningprogrammamering in de gemeente Haaksbergen besteden we hier aandacht aan en verwachten we dit ook van betrokken partijen.

Reguliere woningen zijn meestal geschikt of tegen relatief lage kosten geschikt te maken. De huurvoorraad is al deels geschikt voor ouderen. Minstens zo belangrijk is dat ouderen ook daadwerkelijk in aanmerking komen voor deze woningen (goede match vraag en aanbod). We omarmen het instrument van de voorrangsregeling die levensloopgeschikte woningen beschikbaar stelt voor ouderen uit Haaksbergen.

Voor specifieke groepen zoals mensen met een verstandelijke beperking is 'maatwerk per individu' het uitgangspunt. Woningen zijn niet op voorhand aanpasbaar te maken. De grootste opgave ligt in het bewust maken van ouderen en mensen met een specifieke zorgvraag om na te denken hoe men zo prettig en zo lang mogelijk zelfstandig kan blijven wonen. Dit doen we samen met het hele veld. In het uitvoeringsprogramma wordt zichtbaar welke mogelijkheden er zijn om de voorraad toegankelijker en beschikbaar te krijgen en wat dat betekent voor de randvoorwaarden.

Belang van voldoende betaalbare woningen voor specifieke zorgdoelgroepen

We willen dat iedereen in een huis kan wonen dat in potentie voor hen geschikt is, zeker als het gaat om ouderen en kwetsbare doelgroepen. Een huis fysiek (of energetisch) aanpassen óf het huren van een andere (meer geschikte) woning gaat regelmatig gepaard met hoge kosten of hogere huurlasten. Binnen de mogelijkheden die we hebben is het belangrijk na te gaan of en wat mogelijkheden zijn om deze woningen betaalbaar te houden. In ieder geval is het belangrijk betaalbaarheid mee te nemen in de bewustwordings-campagnes en meer kleinere huizen/appartementen te realiseren. Dit geldt tevens voor jongeren die ondersteuning nodig hebben en vaak een smalle beurs hebben waardoor een woning vinden moeizaam loopt. Gemeente, zorgpartijen en corporatie denken samen na over passende begeleiding.

Verder willen we de mogelijkheden om gezamenlijk bewoning van wooneenheden te stimuleren onderzoeken. Te denken valt aan meer cliënten in een woning of een mix waarbij de ene huurder de ander ondersteunt. Ook hier geldt dat dit aandacht vraagt voor de

individuele behoeftes van woningzoekenden en de mogelijkheden vanuit de zorg om passende ondersteuning te bieden. Deze denkrichting willen we verder uit werken in het uitvoeringsprogramma. In de werksessies is ook de behoefte aan geclusterd wonen voor cliënten tussen 'thuis en 24-uurs in', genoemd voor inwoners met een (licht) verstandelijke beperking.

Tot slot kent Haaksbergen een opdracht om voor Beschermd wonen plekken te realiseren en is er een behoefte om mogelijkheden voor modulair Beschermd wonen in Haaksbergen. Voor de ontwikkeling van Beschermd wonen in Haaksbergen geldt dat dit op het moment van schrijven van deze visie al opgepakt wordt mede vanwege de inspanningsverplichting die we hierin richting de regio hebben.

Afstemmen zorg en diensten

De meeste voorzieningen moeten breed toegankelijk zijn, veelal is dit reeds het geval. Het is echter belangrijk dat inwoners en professionals ook daadwerkelijk bekend zijn met de aanwezigheid van de voorzieningen. Op natuurlijke plekken dient men over dezelfde informatie te kunnen beschikken, zoals bij de Noaberpoort, huisarts, zorg- en welzijnspartners, corporatie, verenigingen etc. Het gaat om een laagdrempelig informatienetwerk op basis van persoonlijk contact. Voor complexe vragen is specialistische

kennis nodig en gaat het eerst om een goede vraagverheldering en soepele doorverwijzing. We blijven alert of de voorzieningen toereikend genoeg zijn. Het vraagt creativiteit om inwoners daadwerkelijk gebruik te laten maken van voorzieningen. Door bundeling van krachten van diverse partners, verenigingen en mkb zal dit beter mogelijk moeten zijn. Enige clustering van specifieke doelgroepen is wenselijk in verband met de beschikbare capaciteit voor ondersteuning. Samenwerking tussen zorgorganisaties over doelgroepen heen is kansrijk als het gaat om samenwerken in wat nu apart georganiseerd is, ook buiten kantooruren. Als voorbeeld is hierbij samenwerking rond de inzet van zorgtechnologie benoemd. Daarnaast gaat het bij afstemming van zorg en diensten tussen partners in hetzelfde gebied ook om wijkgerichte zorg (zorgverleners bij elkaar brengen) en afstemming over uitbreidingsmogelijkheden. Dit vraagt van onze partners een open blik met een oprechte intentie om samen te willen werken aan woonzorgvraagstukken.

Specifieke woonvormen

We vinden een variatie aan woonzorgaanbod belangrijk; 'voor ieder wat wils'. Hierbij kan gedacht worden aan het combineren van regulier wonen (zonder zorg) met mogelijkheden met zorg (denk aan buurtwonen of hofjeswonen). Of in grotere wooncomplexen kleine herkenbare 'straatjes' realiseren welke ontmoeting stimuleren. Ook Collectief Particulier Opdrachtgeverschap kan noaberschap in het klein versterken. We zijn in alle gevallen wel alert of het past binnen de context van Haaksbergen en het initiatief bereid is een actieve rol in de samenleving te vervullen en samen te werken. Samen met Domijn verkennen we ook de lokale behoefte voor specifieke zorgdoelgroepen, eerste ideeën zijn daarbij verbreding van kamertraining, kleine eenpersoonsappartementen of het wel/niet gaan werken met omklapcontracten waarbij wonen en zorg voor een periode aan elkaar gekoppeld zijn.

Borgen dat de visie werkelijkheid wordt

We zijn blij dat het woonzorgtraject de nodige ideeën en energie heeft gegenereerd om gezamenlijk wonen, zorg en welzijn beter op elkaar te laten aansluiten. Dit is een mooie basis om hierna tot een concreet uitvoeringsprogramma te kunnen komen. Om te borgen dat de visie werkelijkheid wordt, willen we relevante onderwerpen terug laten komen in de prestatieafspraken en in andere relevante beleidsvelden. We spreken af hoe we kunnen faciliteren dat we elkaar blijven ontmoeten om onderwerpen te blijven agenderen/verdiepen en zo ook voortgang in het woonzorgtraject weten te behouden. Verdere borging wordt onderdeel van het uitvoeringsprogramma.

Afwegingskader bij programmering wonen en zorg

Gezamenlijk met betrokken partijen is in het werkatelier voor de woonzorgvisie een afwegingskader in concept opgesteld dat de gemeente ondersteunt om de juiste afwegingen te kunnen maken bij het programmeren van wonen en zorg en zo een afgewogen keuzes kan maken ten aanzien van specifieke woonzorgvormen en initiatieven.

Het afwegingskader is daarnaast een instrument om draagvlak te creëren. Het maakt op transparante wijze helder welke afwegingen de gemeente maakt, met welke belangen rekening gehouden kan worden op basis van zowel gemeentelijk beleid en ervaring. Het

kader bestaat uit criteria die voortkomen uit gemeentelijk beleid over onder meer doelgroep, soort voorziening, wenselijkheid, veiligheid en wetgeving (zoals bestemmingsplan en vergunningen). Het afwegingskader kan gebruikt worden als handvat om beter het ambtelijk gesprek te voeren in de verschillende fases van ontwikkeling van een woonzorg initiatief (verkenning, locatie-onderzoek, besluitvorming en realisatie).

Het opgestelde afwegingskader maakt integraal deel uit van de woonzorgvisie (bijlage 1).

Bijlage 1. Afwegingskader programmering wonen en zorg

